

Nationella prov i grundskolans årskurs 9

Geografi
Årskurs 9
Vårterminen 2022

Skolverket

Inledning

Efter två inställda prov till följd av Coronapandemin skrevs det nationella provet i geografi för årskurs 9 vårterminen 2022 enligt plan. Provet som gavs 2022 är också det sista provet enligt den beläggsmodell som gällt för de nationella proven i de samhällsorienterande ämnena sedan start. Det är tillika det sista provet som bygger på Lgr 11. I denna provrapport redovisas resultatet för det Nationella provet i geografi, åk 9, som genomfördes våren 2022. Rapporten är sammanställd av nationella provgruppen i geografi vid Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, Uppsala universitet som sedan 2010 på uppdrag av Skolverket ansvarar för det nationella provet i geografi. Provrapporten bygger på inrapporterade elevresultat, hela elevprov som lärarna ombeds skicka in till provgruppen, resultaten från SCB samt svaren från Lärarenkäten.

Konstruktionsprocess för provet

Det nationella provet i geografi för åk 9 tar sin utgångspunkt i Läroplanen samt kursplanen för geografi (Lgr 11) som består av en syftestext, förmågor, centralt innehåll samt kunskapskrav. Tolkningen av kursplanen utgår från syftestexten som är uppbyggd av fyra delsyften vilka var och en sammanfattas i en förmåga. I kursplanen för geografi finns fyra förmågor angivna:

- *analysera hur naturens egna processer och människors verksamheter formar och förändrar livsmiljöer i olika delar av världen,*
- *utforska och analysera samspel mellan människa, samhälle och natur i olika delar av världen,*
- *göra geografiska analyser av omvärlden och värdera resultaten med hjälp av kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker, och*
- *värdera lösningar på olika miljö- och utvecklingsfrågor utifrån överväganden kring etik och hållbar utveckling.*

Konstruktionen av en provuppgift utgår utifrån en förmåga som appliceras på delar av det centrala innehållet och relaterar till kunskapskraven. Uppgiftens innehåll kan även komma att kompletteras med perspektiv från Läroplanens (Lgr 11) kapitel 1 (Skolans värdegrund och uppdrag) och kapitel 2 (Övergripande mål och riktlinjer). Provgruppens val, att pröva kursplanens samtliga förmågor, innebär att provet berör samtliga punkter i det centrala innehållet och hela kunskapskravet för nivå E, C respektive A.

Utgångspunkter för provkonstruktion i geografi är att:

- att alla kursplanens förmågor i ämnet geografi prövas i provet
- att provet i någon mån ska beröra samtliga delar av det centrala innehållet
- att provuppgifter och bedömningsanvisningar står i samklang med kunskapskraven
- att provet innehåller olika uppgiftsformat
- att prov och provuppgifter står i samklang med läroplanens skrivningar i kapitel 1 och 2 gällande exempelvis skolans värdegrund
- att provet över tid ska vara likvärdigt vad gäller innehåll och svårighetsgrad

Provets sammansättning

Det nationella provet i geografi för åk 9 läsåret 2021/22 genomfördes som två delprov om vardera 120 minuter den 3:e och 5:e maj 2022.

Provgruppens strävan har varit att provuppgifter, belägg och tidsåtgång ska fördelas så jämnt som möjligt i relation till förmågor, centralt innehåll och kunskapskrav. Totalt innehöll provet 24 uppgifter som bedömdes i enlighet med kunskapskravet för geografi åk 9. Delprov A och B bestod av 12 uppgifter med olika uppgiftsformat där Delprov B var utformat som ett temaprov om *gränser*.

Den resultatrapport som läraren ska fylla i för varje elev visar uppnådd nivå (E, C, A) och därmed antalet belägg som eleven klarat på varje uppgift. En uppgift där belägg getts för nivån A innebär att även de underliggande nivåerna E och C har uppnåtts. På samma sätt ges vid ett belägg för nivån C även belägg för nivån E. Det totala antalet belägg för provet var 70. Nedan visas antalet uppgifter som kopplas till respektive förmåga där eleven gavs tillfälle att pröva sina kunskaper i geografi upp till nivå A.

Förmåga 1: sju uppgifter prövade elevens kunskaper upp till nivå A

Förmåga 2: fem uppgifter prövade elevens kunskaper upp till nivå A

Förmåga 3: sex uppgifter prövade elevens kunskaper upp till nivå A

Förmåga 4: fem uppgifter prövade elevens kunskaper upp till nivå A

I provuppgifter där eleven ska resonera eller förklara (öppna uppgiftsformat), har vi genom utprövningar utvecklat stödstrukturer som ska stödja elevens möjligheter att resonera utifrån ett visst ämnesinnehåll. Exempel på sådana stödstrukturer är fotografier, bilder och illustrationer som utmanar elevens tänkande. En annan form av stödstruktur är stödord som ska hjälpa eleverna att resonera ur olika perspektiv (Miljö, Hälsa, Ekonomi), och/eller förflytta sig över tid (Idag – I Framtiden) och rum (Lokal - Global) samt använda ett ämnesspråk.

Ett medvetet val har varit att minska textmängden i det nationella provet genom att använda visualiseringar av geografisk information i form av kartor, grafer, tabeller, matriser, diagram samt fotografier och skisser, vilket anknyter till kursplanens tredje förmåga ”*att göra geografiska analyser av omvärlden och värdera resultaten med hjälp av kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker*”.

Ambitionen är att provtillfället samtidigt kan upplevas som en lärandesituation. Provet är uppbyggt utifrån ett antal uppslag och varje uppslag utgör ett tema. Uppslagen inleds med en kort text i syfte att belysa och introducera det tema som uppslaget handlar om. Uppgiften är markerad med gul bakgrundsfärg för att tydligare synliggöra själva frågeställningen.

För att kvalitetssäkra provet, delproven och de enskilda provuppgifterna genomfördes en omfattande granskning under en dag av ett antal experter med olika kompetenser inom ämnesteorin (natur- och kulturgeografi), utbildning för hållbar utveckling, genus, etnicitet och demokrati samt företrädare med kompetenser relaterade till specialpedagogik och svenska, samt svenska som andraspråk. Utöver dessa personer deltog lärare i geografi, en specialpedagog samt den nationella provgruppen i geografi.

Insamling

För att kunna följa upp och utvärdera kvaliteten i svensk skola, för forskning och för utveckling av proven, behövs insamling av provresultat. Skolhuvudmannen ska skicka in resultat till Skolverkets två olika insamlingar. Den ena insamlingen gäller rapportering av provresultat för samtliga elever. Denna insamling görs av SCB på Skolverkets uppdrag. Den andra insamlingen ansvarar Uppsala universitet för på uppdrag av Skolverket. Denna insamling består av resultat på uppgiftsnivå, ett antal elevlösningar samt en lärarenkät.

Lärare som genomfört ett nationellt prov i de samhällsorienterande ämnena uppmanades att senast den 30:e juni 2022 rapportera in resultatet för de elever som var födda den 6:e, 16:e och den 26:e i varje månad i en webbaserad databas. För elever födda den 15:e varje månad skulle även kopior på elevlösningar skickas in till provgruppen. Insamling av kopior på elevlösningar resulterade i totalt 883 elevers provhäften. Elevlösningarna analyseras och resultat från dessa analyser kan exempelvis ge information om orsaker till skillnader i lösningsfrekvensen på olika uppgifter utifrån olika förmågor. Informationen stödjer konstruktionsarbetet när nya provuppgifter ska utvecklas. Inmatningen i den digitala databasen gjordes för varje elevs resultat på de enskilda provuppgifterna.

Insamlingen via webben resulterade i inrapportering av totalt 3375 elevers provresultat, varav 2430 var den obligatoriska inrapporteringen och 945 utgjorde den frivilliga inrapporteringen. Av den obligatoriska inrapporteringen är 1202 av dessa flickor och 1228 är pojkar. 225 av eleverna i det slumpmässiga urvalet följer kursplanen i svenska som andraspråk.

I nedanstående avsnitt redovisas först resultatet av den obligatoriska inrapporteringen av provresultat som Uppsala universitet ansvarade för (Tabell 1). Det ska dock understrykas att detta urval endast är ett ”preliminärt resultat”, i väntan på SCB:s redovisning av riket, främst användbart för provgruppen att analysera tendenser på uppgifts- och förmågenivå. Sedan följer redovisningen av provresultat från den totalinsamling som SCB ansvarar för på uppdrag av Skolverket. I Tabell 2 redovisas utifrån SCB:s totalinsamling en fördelning av provbetyget uppdelat på kön, nyinvandrade elever, föräldrarnas högsta utbildning samt kommunala och fristående skolor.

Provbetyg

Fördelningen av provbetyg 2013-2022, räknat på provgruppens obligatoriska urval visas i Tabell 1.

Tabell 1: Fördelning av provbetyg åk 9, 2019

	F	E	D	C	B	A
2022	12,7%	19,2%	24,1%	20,3%	15,6%	8,1%
2019	4,90%	14,10%	19,20%	28,10%	19,90%	13,80%
2018	7,90%	19,70%	20,80%	27,00%	16,40%	8,30%
2017	6,60%	23,90%	14,20%	32,20%	12,40%	10,70%
2016	6,60%	22,70%	14,30%	31,10%	12,30%	13,10%
2015	7,56%	29,90%	16,30%	29,80%	9,10%	7,20%
2014	7,40%	18,90%	23,70%	28,80%	13,30%	7,90%
2013	10,10%	17,50%	26,30%	25,80%	14,20%	6,10%

Källa: Uppsala universitets insamling av provresultat

Vid en jämförelse mellan provresultatet år 2013–2022 kan vi konstatera att provet 2022 står ut i andelen elever som får provbetyget F. Fördelningen av övriga provbetyg är dock inom ramen för tidigare års fördelning. Det kan finnas flera anledningar till resultatet på provet. Det är rimligt att anta att Coronapandemin påverkat elevernas kunskaper – särskilt med tanke på att många skolor haft åtskilliga vikarier, och ibland också distansundervisning, vilket kan få återverkningar på undervisningen (kanske särskilt starkt i ett ämne som har stor brist på lärare med högskoleförvärvad ämneskompetens). Vidare kan resultaten påverkats av att provet är svårare detta år än vad det varit vid tidigare tillfällen, eller att kravgränserna är satta för högt.

Andel uppnådda belägg uppdelat på Delprov

När det gäller andel uppnådda belägg uppdelat på respektive delprov och kön uppvisar resultatet inga stora skillnader (Tabell 2). Det betyder att flickor och pojkar lyckas i stort sett lika bra på de respektive delproven, flickor någon eller några procent högre andel belägg. Intressant att notera är dock skillnaden i andel uppnådda belägg mellan flickor och pojkar när det gäller Delprov A och Delprov B, år 2014. Detta är något som provgruppen analyserat och medvetet arbetat för att åtgärda i de efterföljande provkonstruktionerna (se resultat år 2015–2022). Provet som genomfördes 2022 uppvisar en del skillnader mot tidigare år, mest iögonfallande är att Delprov A förefaller vara svårare än Delprov B för eleverna, vilket inte har varit fallet tidigare. Dessutom visar resultaten på att 2022 års prov var relativt svårt.

Tabell 2: Andelen uppnådda belägg i % av totalt antal belägg på Delprov, åk 9, 2014-2022

		Delprov	
		A	Delprov B
2014	Pojkar	60%	50%
	Flickor	62%	51%
2015	Pojkar	56%	52%
	Flickor	51%	49%
2016	Pojkar	58%	58%
	Flickor	59%	62%
2017	Pojkar	52%	51%
	Flickor	55%	54%
2018	Pojkar	54%	53%
	Flickor	58%	56%
2019	Pojkar	59%	58%
	Flickor	62%	61%
2022	Pojkar	48%	50%
	Flickor	50%	51%

Källa: NP-GEO databasen

De ämnesspecifika förmågorna

Vid en analys av elevernas resultat på de fyra ämnesspecifika förmågor som är framskrivna i kursplanen framkommer att eleverna har mött den största utmaningen när de skulle besvara uppgifter som prövar förmåga 2 (*utforska och analysera samspel mellan människa, samhälle och natur i olika delar av världen*) och förmåga 4 (*värdera lösningar på olika miljö- och utvecklingsfrågor utifrån överväganden kring etik och hållbar utveckling*). Förmåga 4 uppvisar den största skillnaden mellan flickor och pojkar 2014, 2016, 2017 och 2018 när det gäller andelen utdelade belägg i relation till totala antalet belägg. Flickorna har ett klart högre resultat på förmåga 4. Den förmåga där pojkar klarar sig något bättre är förmåga 3 (*göra geografiska analyser av omvärlden och värdera resultaten med hjälp av kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker*). Förmåga 2 (*utforska och analysera samspel mellan människa, samhälle och natur i olika delar av världen*) visar ett högre resultat för flickorna under alla provåren. Provggruppen behöver även inför kommande prov fortsätta det utvecklingsarbete som startade efter 2013 års provresultat när det gäller att utveckla olika uppgiftsformat för att minska skillnaden i provresultat mellan flickor och pojkar. Särskilt förmåga 4 är här av intresse då skillnaden mellan pojkar och flickor är så pass stor i denna förmåga.

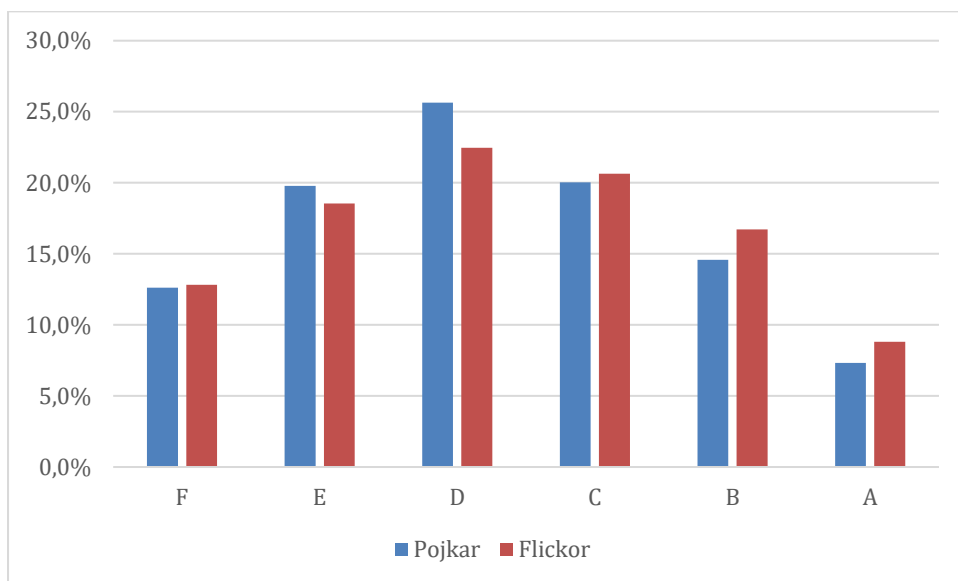
Tabell 3: Andelen uppnådda belägg (%) per förmåga och kön, åk 9, 2014–2022

		Förmåga 1	Förmåga 2	Förmåga 3	Förmåga 4
2014	Pojkar	55%	42%	66%	44%
	Flickor	57%	47%	64%	52%
2015	Pojkar	57%	41%	65%	45%
	Flickor	52%	44%	55%	46%
2016	Pojkar	64%	47%	68%	46%
	Flickor	65%	53%	66%	56%
2017	Pojkar	56%	40%	67%	40%
	Flickor	63%	49%	69%	53%
2018	Pojkar	55%	49%	65%	40%
	Flickor	59%	56%	62%	51%
2019	Pojkar	63%	50%	64%	47%
	Flickor	64%	57%	62%	57%
2022	Pojkar	52%	45%	51%	45%
	Flickor	52%	51%	48%	53%

Resultatet visar att elever i åk 9 är väl förtrogna med att arbeta med geografisk information t.ex. kartor, tabeller och diagram. Pojkar visar dock ett högre resultat för förmåga 3 under samtliga år förutom 2017. Vidare visar resultatet att flickor har högre resultat både när det gäller förmåga 2 där elever ska kunna se och förklara samspel och förmåga 4 som prövas av uppgiftsformat där eleven ska förklara eller resonera i sitt svar. År 2014 och 2016 uppvisar Förmåga 1 det jämnaste resultatet avseende kön. Men år 2017 är skillnaden tillbaka mellan flickor och pojkar. År 2022 är det ingen skillnad mellan pojkar och flickor i förmåga 1. I de förmågorna (2 och 4) som flickor genomgående visar högre resultat än pojkar är 2022 års resultat i linje med tidigare år.

De resultat som hittills visats handlar om andelen belägg som uppnås per förmåga. I diagram 1 visas skillnaderna mellan pojkar och flickors resultat i utfallen av provbetyg. Fler flickor når de högre provbetygen medan fördelningen i provbetyget F är lika mellan pojkar och flickor, fler pojkar har E och D i provbetyg jämfört med flickorna.

Diagram 1: Andelen av flickor och pojkar per provbetygssteg 2022

Källa: NP-GEO databasen

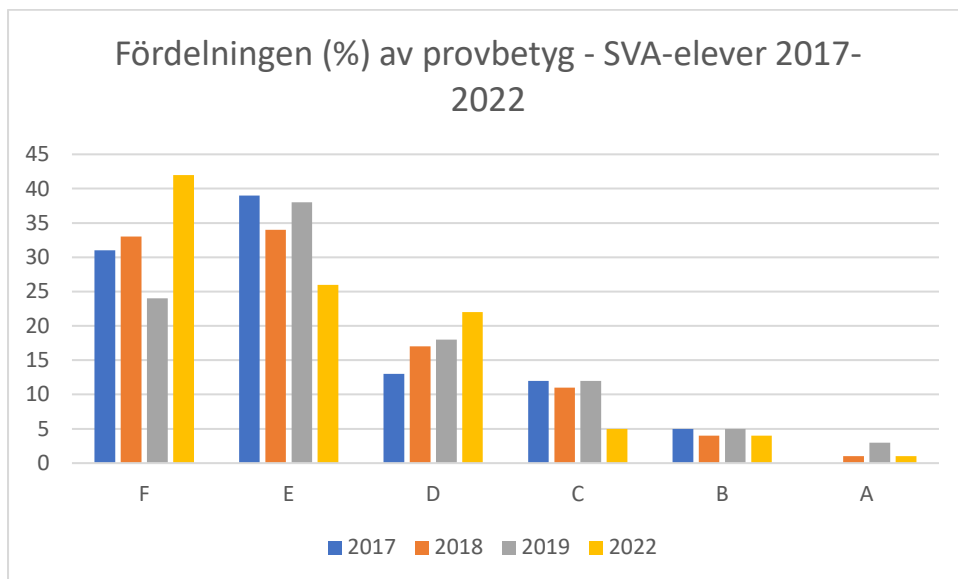
Tabell 4: SvA elever - Fördelning av provbetyg åk 9, 2019 och 2022.

	F	E	D	C	B	A
2019	24%	38%	18%	12%	5%	3%
2022	42%	26%	22%	5%	4%	1%

Källa: Uppsala universitets insamling av provresultat 2019 och 2022

I vårt underlag finns 225 elever med SvA (9,3 % av sampel) Vi ser att 58 % av eleverna klarar provet. Resultatet att hela 42 % av eleverna får F är problematiskt. En potentiell förklaring är att detta är en grupp elever som haft det särskilt svårt i svensk skola under Coronapandemin, detta tillsammans med att geografiämnet är begreppstungt samt att en stor andel av lärarna saknar utbildning i ämnet kan vara delförklaringar till resultaten.

Diagram 2: Fördelning provbetyg – SvA elever, jämförelse 2017–2022

Resultat fördelat på faktorerna kön och svenska som andraspråk

Resultatet för åk 9 fördelat på kön för elever med svenska som andraspråk uppvisar några skillnader mellan flickor och pojkar när det gäller provresultatet. En större andel flickor (48,4%) får F jämfört med pojkar (37,1%). Fler pojkar når också D (25,8 jmf 16,1) medan fler flickor når B (3,0 jmf 6,5). Sammantaget klarar pojkar som läser SVA provet bättre än flickor som läser SVA.

Närmare 16 procent av eleverna i åk 9, motsvarande närmare 16 800 elever, följer kursplanen i svenska som andraspråk (information från skolor). En fördelning av resultaten på ämnena svenska respektive svenska som andraspråk visar att elever som läser svenska som andraspråk får lägre resultat än övriga elever (Skolverket 2017). Det är inte förvånande utan ligger i linje med den forskning som finns inom området vars resultat visar att de samhällsorienterande ämnena (främst geografi) är skolans svåraste ämnen för elever med svenska som andra språk. När det gäller geografi är svårigheten framför allt att ämnet innehåller många specifika ämnesbegrepp. Det är därför av största vikt att skolan inte bara blir uppmärksam på detta när provresultaten presenteras utan även vidtar åtgärder och insatser för att stödja elevernas lärande i so-ämnena.

Under provsituationen ska elever i behov av stöd och anpassning ges möjlighet till detta. I häftet *Lärarinformation* finns anvisningar om anpassning och att elever med svenska som andraspråk får använda en- eller tvåspråkig ordbok under provtillfället.

SCB:s totalinsamling av provresultatet¹

Nedan redovisas resultatet från SCB:s totalinsamling av provresultatet i form av fördelning av provbetyget i geografi i procent (Tabell 5) samt fördelning av provbetyg åk 9, 2019, uppdelat på kön, nyinvandrade elever, föräldrarnas högsta utbildning samt kommunala och fristående skolor (Tabell 6).

Tabell 5: Fördelning av provbetyg i geografi åk 9, 2018 - 2022

	F	E	D	C	B	A
2018	7,4%	21,5%	19,7%	25,2%	15,9%	8,3%
2019	5,4%	15,5%	19,0%	27,7%	20,1%	12,3%
2022	12,3%	21,5%	22,1%	21,5%	15,2%	7,4%

Källa: Statistiska Centralbyråns totalinsamling

Den procentuella fördelningen av provbetyget visar relativt små skillnader mellan Uppsala universitets urvalsgrupp (Tabell 1) och den totalinsamling som SCB ansvarade för. Procentandelen elever med provbetyget E och C är högre i SCB:s insamling medan resterande provbetyg är lägre. Skillnaderna är relativt små och den övergripande slutsatsen om hur provet gick är densamma.

Mer information om hur föräldrars utbildningsnivå påverkar provbetyget i geografi samt skillnaden när det gäller kommunala och fristående skolor visar Tabell 9.

Tabell 6: Fördelning av provbetyg åk 9, 2022, uppdelat på kön, nyinvandrade elever, föräldrarnas högsta utbildning samt kommunala och fristående skolor.

	F	E	D	C	B	A
Flickor (samtliga elever)	11,9	20,8	21,2	21,5	16,2	8,4
Pojkar (samtliga elever)	12,7	22,1	22,9	21,6	14,2	6,5
Nyinvandrade elever	48,7	25,5	13,6	7,2	3,6	1,4
Föräldrar utb Förgymnasial och gymnasial utb	22,2	30,1	23,3	15,3	7,3	1,9
Föräldrar utb Lång efter-gymnasial utb	4,5	13,9	20,2	26,3	22,3	12,8
Kommunala skolor	13,9	22,6	22,2	20,8	13,9	6,6
Fristående skolor	6,7	17,6	21,5	24,2	19,7	10,3

Källa: Statistiska Centralbyråns totalinsamling

¹ Statistiska Centralbyråns totalinsamling av elevresultat redovisas på Skolverkets webbplats www.skolverket.se under Statistik & utvärdering. Där finns statistik om de nationella proven i åk 9. I Skolverkets databas SIRIS redovisas resultaten på läns-, kommun-, och skolenhetsnivå. www.skolverket.se/bedomning.

Provresultatet på riksnivå, från SCB:s totalinsamling visar att 12,3% av eleverna i åk 9 fick provbetyget F (Tabell 8). Det var något fler pojkar (12,7%) än flickor (11,9%) som fick provbetyget F och det var fler flickor (8,4%) än pojkar (6,5%) som nådde upp till nivå A. Andelen nyinvandrade elever med provbetyget F var 48,8% och inga nådde upp till nivå A (Skolverket 2022). Det finns anledning till att se över hur proven används, och genomförs, samt hur undervisning och lärandesituationen ser ut för elever som nyligen invandrat till Sverige med tanke på de relativt låga resultat som denna grupp uppvisar på provet. Det är en klar försämring jämfört med tidigare år. I viss mån kan Coronapandemin vara en förklaringsorsak, en ytterligare orsak är att populationen nyinvandrade elever ser annorlunda ut jämfört med tidigare år. Troligen är också att provet ter sig svårare för denna grupp elever och i kombination med brister i undervisningen till följd av Coronapandemin kan detta förklara sjunkande provresultat. Kunskapskraven i SO-ämnena innehåller skrivningar om att eleven ska kunna resonera och i proven prövas elevens förmåga att resonera skriftligt. Det innebär att nyinvandrade elever möter svårigheten att uttrycka sina ämneskunskaper i skrift.

I geografi har 88,1 procent av eleverna som deltagit uppnått kraven på provet och erhållit minst provbetyget E, i historia 87,8 procent, i religionskunskap 89,9 procent och i samhällskunskap 92,5 procent. I samtliga samhällsorienterande ämnen är det en större andel flickor än pojkar som uppnått kraven för lägst provbetyg E. Samtliga ämnen uppvisar en något ökande andel som får F i provbetyg vilket stärker tesen om en pandemieffekt.

En annan intressant notering är skillnaderna mellan kommuner och skolor vad det gäller elevernas resultat på nationella proven. Enligt Skolverket (2018) är det främst två faktorer som avgör elevens provresultat - om eleven nyligen kommit till Sverige och vilken utbildningsnivå som föräldrarna har. Statistiken från SCB visar att föräldrar födda i Sverige har generellt högre utbildningsnivå än föräldrar födda utomlands. Vilket innebär att elever med föräldrar födda i Sverige ofta har föräldrar med högre utbildningsnivå vilket i sin tur medför att eleverna har högre provresultat än elever med föräldrar födda utomlands. Det visar även resultatet för ämnet geografi. Elever i fristående skolor har generellt något högre provbetyg än elever i kommunala skolor. Största skillnaden syns i andelar av eleverna som får provbetyget F och B.

Provets konsistens

Ett mått på provets inre konsistens är Cronbach's Alpha. Detta mått innebär att det ska finnas en överensstämmelse mellan olika elevers lösningsfrekvens för olika uppgifter. Elever som löser uppgifter på en viss nivå ska genomgående lösa andra uppgifter av samma karaktär på samma nivå. Måttet anger att uppgifterna i högre eller mindre grad mäter samma förmågor. Ett acceptabelt resultat brukar anges som 0,7 och över. Resultatet för provet var 0,944 vilket tyder på mycket god konsistens.

Enkätresultat med kommentarer

Som ett led i uppföljningen av det nationella provet i geografi ombads lärarna i lärarinformationen att besvara en digital lärarenkät (för mer information se Alm Fjellborg, 2023). Totalt har enkäten besvarats av 162 lärare i årskurs 9 (50 % män och 50 % kvinnor). Svartalternativen varierade mellan fasta svartalternativ, fasta svartalternativ med kommentarfält samt öppna frågor. Enkäten startade med ett antal bakgrundsfrågor som berörde ålder, antal år i yrket samt utbildning i ämnet sedan följde ett antal frågor som gällde enbart provet i geografi, den avslutande delen bestod av frågor som var gemensamma för alla samhällsorienterande ämnen.

Den stora merparten (68%) av lärarna som genomförde provet har relativt lång erfarenhet av undervisning (> 10 år). Vissa skillnader gentemot föregående år är värda att påvisa. Cirka 74 % av lärarna i uppgav att de har över 10 års undervisningserfarenhet vid provgenomförande 2019, vilket var i linje med föregående års resultat, detta kan jämföras med 78 % 2016, vilket då var i linje med tidigare år.

Det finns en stor spridning när det gäller antal högskolepoäng i geografi för lärare som undervisar i ämnet och ansvarar för genomförande av proven. I årskurs 9 saknar nästan 28 % helt utbildning i ämnet 2022 en siffra som sjunkit något (30,48% 2016, 17% 2017, 28% 2018 samt 24% 2019). Det är anmärkningsvärt att hela 28% av lärarna (i enkäten) som ansvarade för genomförandet av de nationella proven i geografi 2022 helt saknade akademisk utbildning i ämnet geografi.

Lärarna ombeds att ta ställning till påståendet "Provet som helhet är bra". 72 % av lärarna instämde i påståendet. Reaktionerna på provet kan därmed anses vara positiva.

När det gäller provets svårighetsgrad ställs inte denna fråga längre i enkäten. Dock ställs frågan om huruvida provens resultat ligger i linje med elevernas övriga prestationer, 65% av lärarna menar att provet ligger i linje med elevernas övriga prestationer. Medan 9% anser att detta bara är fallet för ett fåtal elever. Dessa siffror visar på en något högre skillnad mellan lärarnas antaganden och tidigare bedömningar av sina elevers kunskaper och resultaten på de nationella proven, vilket stärker bilden av ett svårt prov 2022.

En ytterligare indikator på provets svårighetsgrad återfinns från enkätfrågan om rimligheten i provbetygsgränserna. Tabellen nedan illustrerar detta samt utvecklingen över tid. (se vidare Alm Fjellborg 2023). De flesta lärarna anser att provbetygsgränserna är rimliga, och det har sett liknande ut över tid.

Tabell 7. Lärarnas (N=160) skattning av provbetygsgränsernas rimlighet.

	2022			2019			2018		
	För högt	Rimligt	För lågt	För högt	Rimligt	För lågt	För högt	Rimligt	För lågt
E	1,90%	74,40%	23,70%	0%	52,08%	47,92%	5,41%	69,19%	25,41%
D	3,20%	87,40%	9,40%	1,40%	80,42%	18,18%	2,21%	90,61%	7,18%
C	5,70%	91,20%	3,10%	2,82%	86,62%	10,56%	3,30%	92,31%	4,40%
B	15,10%	80,50%	4,40%	6,99%	86,71%	6,30%	7,69%	90,11%	2,20%
A	17,50%	80,00%	2,50%	13,99%	80,42%	5,59%	16,48%	80,22%	3,30%

Genomgående är det en större andel lärare som anser att provbetygsgränserna är för högt satta jämfört med tidigare år. Samtidigt är det också en mindre andel lärare som anser att gränserna är för lågt satta. Med detta sagt är det mellan 74% och 91% som anser att gränserna är rimligt satta. Fler lärare 2022 jämfört med 2019 anser att gränsen för provbetyget E, D, C är rimligt satta och något färre anser detsamma för provbetygen B och A.

Se utförligare redovisning av lärarnas synpunkter på provgruppens hemsida www.natprov.edu.uu.se under fliken *Forskning och publikationer*, klicka vidare till Rapportserien *Om nationella prov i geografi*.

Avslutning

De viktigaste slutsatserna som kan dras av provets konstruktion, genomförande och resultat är följande:

- Att lärarna var nöjda med det nationella provet i geografi samt lärarinformationen och bedömningsanvisningarna visar att provet har god legitimitet och har uppfattats positivt.
- Att fortsätta arbetet med att utveckla uppgifter där elever ska resonera t.ex. genom olika stödstrukturer för att reducera skillnaden mellan flickors och pojkars resultat.
- Att fortsätta utveckla prov som erbjuder en variation av uppgiftsformat för varje målpunkt i syfte att fånga upp olika elevgrupperns kunskaper i geografi.
- Att tydliggöra de aspekter som ska bedömas dvs. tydligare koppling mellan uppgiftsformulering, frågeställning och bedömningsanvisningar.
- Att fortsätta utveckla strukturen för bedömningsaspekter och beskrivning av progressionen kopplade till de olika förmågorna.
- Att fortsätta arbetet med att utveckla prov som mäter kunskaper i hela kursplanen för ämnet geografi.
- Att utveckla uppgiftsformat som lämpar sig att pröva kunskaper i geografi men som samtidigt är relativt lättbedömda (exempelvis olika typer av flervalsuppgifter), detta för att minska omfattningen av tid som krävs för bedömning.
- Att vi har utvecklat en layout på provet som fungerar väl för eleverna men vi kommer att fortsätta arbetet med layout, och fortsatt arbete med hur detta kan implementeras i en digital miljö
- Att lärarna är våra viktigaste samarbetspartners och tillsammans behöver vi utveckla nya former för erfarenhets- och kunskapsutbyte i syfte att ständigt förbättra och kvalitetssäkra nationella provet i geografi.
- Enheten för nationella prov har inget uppdrag att särskilt beakta den relativt omfattande bristen på geografiutbildning i lärarkåren, dock behöver detta bevakas för att överblicka vilka effekter detta kan tänkas ha för eleverna som skall skriva de nationella proven i geografi

Referenser

Alm Fjellborg, Andreas (2014) Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi åk 6 och 9. Sammanställning av lärarenkät 2014. *Om nationella prov i geografi*, nr 4. www.natprov.geografi.edu.uu.se

Alm Fjellborg, Andreas (2015) Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi åk 6 och 9. Sammanställning av lärarenkät 2015. *Om nationella prov i geografi*, nr 5. www.natprov.geografi.edu.uu.se

Alm Fjellborg, Andreas (2016) Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi 9. Sammanställning av lärarenkät 2016 och analys av trender 2014-2016. *Om nationella prov i geografi*, nr 6. www.natprov.geografi.edu.uu.se

Alm Fjellborg, Andreas (2017) Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi 9. Sammanställning av lärarenkät 2017 och analys av trender 2015-2017. *Om nationella prov i geografi*, nr 7. www.natprov.geografi.edu.uu.se

Alm Fjellborg, Andreas (2018) Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi 9. Sammanställning av lärarenkät 2018 och analys av trender 2015-2018. *Om nationella prov i geografi*, nr 8. www.natprov.geografi.edu.uu.se

Alm Fjellborg, Andreas (2019) Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi 9. Sammanställning av lärarenkät 2019 och analys av trender 2015-2019. *Om nationella prov i geografi*, nr 9. www.natprov.geografi.edu.uu.se

Alm Fjellborg, Andreas (2023) Lärarnas åsikter om Nationella provet i geografi 9. Sammanställning av lärarenkät 2022 och analys av trender 2015-2022. *Om nationella prov i geografi*, nr 9. www.natprov.geografi.edu.uu.se

Molin, Lena (2013) Provrappport 2013. Ämnesprov i grundskolans årskurs 6. www.natprov.geografi.edu.uu.se

Molin, Lena (2013) Provrappport 2013. Ämnesprov i grundskolans årskurs 9 och Specialskolans årskurs 10. www.natprov.geografi.edu.uu.se

Molin, Lena (2014) Provrappport 2014. Ämnesprov i grundskolans årskurs 6. www.natprov.geografi.edu.uu.se

Molin, Lena (2014) Provrappport 2014. Ämnesprov i grundskolans årskurs 9 och Specialskolans årskurs 10. www.natprov.geografi.edu.uu.se

Molin, Lena (2015) Provrappport 2015. Ämnesprov i grundskolans årskurs 9 och Specialskolans årskurs 10. www.natprov.geografi.edu.uu.se

Molin, Lena (2016) Provrappport 2016. Ämnesprov i grundskolans årskurs 9 och Specialskolans årskurs 10. www.natprov.geografi.edu.uu.se

Molin, Lena (2017) Provrappport 2017. Ämnesprov i grundskolans årskurs 9 och Specialskolans årskurs 10. www.natprov.geografi.edu.uu.se

Molin, Lena (2018) Provrappport 2018. Ämnesprov i grundskolans årskurs 9 och Specialskolans årskurs 10. www.natprov.geografi.edu.uu.se

Skolverket 2014: *Resultat från ämnesproven i årskurs 9, vårterminen 2014*. PM 2014-11-25, Dnr 2014:00053.

Skolverket 2015: *Resultat på nationella prov i årskurs 3, 6 och 9, läsåret 2014/15*. Dnr: 2015:01461, 2015:00721, 2015:01460.

Skolverket 2016: *Resultat på nationella prov i årskurs 3, 6 och 9, läsåret 2015/16*. PM 2016-12-01, Dnr: 2016:1569, 2016:1574, 2016:1570.

Skolverket 2017: *Resultat på nationella prov i årskurs 3, 6 och 9, läsåret 2016/17*. PM 2017-11-30, Dnr: 2017:1488, 2017:1489, 2017:00947.

Skolverket 2018: *Resultat på nationella prov i årskurs 3, 6 och 9, läsåret 2017/18*. PM 2018-11-30, Dnr: 2018:1619, 2018:11621, 2018:00947.

Skolverket 2019: *Resultat på nationella prov i årskurs 3, 6 och 9, läsåret 2018/19*. PM 2019-11-28, Dnr: 2019:1442, 2019:1443, 2019:1444